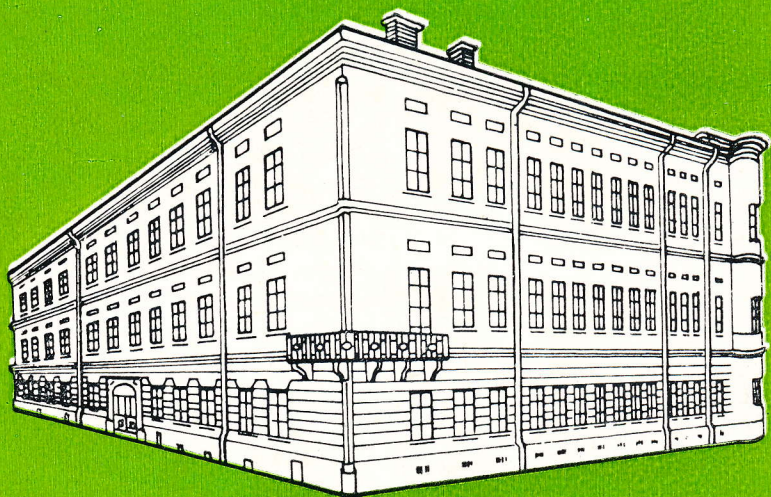

ACTA MVSEI NAPOCENSIS

32

PREISTORIE—ISTORIE VEÇHE—ARHEOLOGIE

I

1995

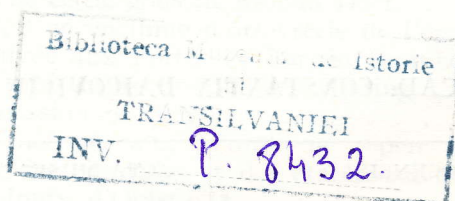
MINISTERUL CULTURII

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI

ACTA MVSEI NAPOCENSIS 32

PREISTORIE — ISTORIE VECHĂ — ARHEOLOGIE

I

CLUJ-NAPOCA

1995

COLEȚIUL DE REDACȚIE:

Dorin Alicu, Nicolae Gudea (secretar de redacție), Eugen Iaroslavski, Gheorghe Lazarovici (redactor responsabil), Ștefan Matei, Constantin Pop.

FONDATOR: ACAD. CONSTANTIN DAICOVICIU

ACTA MUSEI NAPOCENSIS

Publicația Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei.

Orice corespondență se va adresa:

Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

3400, Cluj-Napoca

Str. Constantin Daicoviciu nr. 2

Tel. 004/064/19.56.77 ; 19.17.18

ACTA MUSEI NAPOCENSIS

Publication du Musée National d'Histoire de la Transylvanie.

Toute correspondance sera envoyée à l'adresse:

Musée National d'Histoire de la Transylvanie.

3400, Cluj Napoca

Rue Constantin Daicoviciu no. 2

Tel. 004/064/19.56.77 ; 19.17.18

CUPRINS

CONTENT — INHALT — SOMMAIRE

SIMPOZIOANE INTERNAȚIONALE

„Neolithic painted ceramic from the south-east Europe and its links with Anatolia”

In memoriam Nicolao Vlassa

MARIN NICA, Le groupe culturel Cârcea — Grădinile dans le contexte du néolithique balcanique et anatolien . . .	11—28
ANETA BAKAMSKA — JURAJ PAVUK, Die rotbemalte Keramik und der Anfang der Starčevo-Kultur . .	29—45
EUGEN COMȘA, Une agglomération de type Starčevo dans l'Ouest de la Muntenie	47—52
VASSIL NIKOLOV, Bemerkungen zur gemalten Ornamentierung auf den Tongefäßen aus Čavdar (Gruppe Kremikovici)	53—65
ZOIA MAXIM — GHEORGHE LAZAROVICI, Base de données internationale pour la culture Starčevo-Criș . . .	67—82

„Civilisation européennes dans l'antiquité classique”

In memoriam Hadriano Daicoviciu

ADRIAN HUSAR, The celtic gods in Roman Dacia	85—94
FLORIN MEDELEȚ, Une enclume d'orfèvrerie de l'époque de Latène trouvée aux Portes de Fer du Danube . . .	95—101
HOREA POP, Civil architecture and habitat during Latène D in the depression of Șimleu	103—118
IOAN GLODARIU, <i>Addenda</i> aux „Points de repère pour la chronologie des citadelles et des établissements daciques des Monts d'Orăștie”	119—134
EUGEN IAROSLAVSCHI, Conduits et citernes d'eau chez les daces des Monts d'Orăștie	135—143
VASILE MOGA, Remarques sur le mur de la citadelle dace de Piatra Craivii	145—148
NICOLAE GUDEA, Über eine Tonform von Barboși mit der Darstellung einer eselköpfigen menschlichen Gestalt. Beiträge zur Kenntnis des frühen Christentums in der Provinz Moesia Inferior	149—161

Colocviul VII național de arheometrie

IOAN MÂRZA — ZOIA MAXIM, Date petroarheologice din stațiunea Starčevo-Criș de la Gura Baciului	165—180
<i>(Des données pétroarchéologiques du site Starčevo-Criș de Gura Baciului)</i> 172	
GEORGETA EL SUSI — DIANA RUSU, Raport preliminar asupra materialului faunistic din așezarea neolitică timpurie de la Gura Baciului (jud. Cluj)	181—189
<i>(Rapport préliminaire sur le matériel faunistique de l'établissement néolithique ancien de Gura Baciului, dép. de Cluj)</i> 188	
DIANA RUSU, Câteva observații asupra materialului faunistic din Cluj-Napoca — Statuia „Memorandiștilor”	119—197
<i>(Some observations about bone material from Cluj-Napoca — Statue of „Memorandiștilor”)</i> . . . . . 195—196	
IOAN MÂRZA, Les calcaires utilisés à la construction des citadelles daciques des Monts d'Orăștie et les carrières antiques	199—207
GHEORGHE LAZAROVICI — DANA POP — CĂLIN BEȘLIU — AGATHA OLARIU, Conclusions to the geochemical analyses of some cooper sources and objects	209—230
DOINA BOROȘ — LIVIU DĂRĂBAN — TRANDAFIR FIAT, Analiza unor monede de argint din tezaurul de la Bărbănt, jud. Alba (sec. XI—XII), prin metoda analizei prin activare cu neutroni	231—236
<i>(Determination of silver coins from the Bărbănt treasure (11th—12th centuries) through neutron activation analysis)</i> . . . . . 234—235	
DOINA BOROȘ, Tezaurul de la Bărbănt, jud. Alba (sec. XI—XII). Investigații de laborator	237—242
<i>(Le trésor monétaire de Bărbănt, dép. de Alba (11e—12e siècles). Investigations de laboratoire)</i> 241	

Al IV-lea seminar național de etnoarheologie

„Rit și ritual funerar— ofranda funerară din morminte”

EUGEN COMȘA, Morminte ale purtătorilor culturii Starčevo-Criș descoperite în Moldova	245—256
<i>(Tombs appartenant à la culture de Starčevo-Criș sur le territoire de de Moldavie)</i> 253	
EUGEN COMȘA, Ritul și ritualul funerar al purtătorilor culturii Boian și Gumelnița din Muntenia	257—268
<i>(Le rite et le rituel funéraire des gens de la culture de Boian et de la culture de Gumelnița de la Munténie)</i> . . . . . 262—263	
DOINA IGNAT, Despre mormintele și ofranda funerară din preistoria Bihorului	269—272
<i>(Sur les tombes et les ofrandes funéraires dans la préhistoire du Bihor)</i> 272	
LUCIAN BERDAN, Masca-simbol în riturile funerare	272—278
<i>(La masque-symbole dans les rites funéraires)</i> 278	

- ALEXANDRA COMȘA — CHRISTIAN SCHUSTER, Unele
aspecte ale practicării sacrificiului uman în prima pe-
rioadă a epocii metalelor pe teritoriul României . . . 279—288
(*Einige Aspekte des Menschenopferbrauches auf dem Gebiete Ru-
mâniens in der Bronzezeit*) 285
- FLORIN MEDELEȚ, Câmpurile de urne funerare din Banat.
Unele probleme ale ritului și ritualului funerar la
tracii nordici timpurii de la sfârșitul epocii bronzu-
lui și începutul epocii fierului . . . . . 289—302
(*Les champs des urnes funéraires de Banat*) 302
- MILORAD STOJIC, Les tombes des Triballes dans le bassin
de la Morava et la partie serbe du bassin du Danube
au cours du dernier quart du VI-ème de la première
moitié du V-ème siècle avant J.C. . . . . 303—312
- VALERIU SÂRBU Un nouveau type de monument sacré chez
les gèto-daces . . . . . 313—330

STUDII

- MIHAI MEȘTER, Fortificații cu șanț, val și palisadă din princi-
palele așezări neolitice din România . . . . . 333—349
(*Les fortifications à fossés, vallum et palisade de principaux éta-
blissements néolithique de Roumanie*) . . . . . 340—341
- FRIEDRIECH RESCH — KAROL GERMANN, Schmuck aus
Spondylus — Muscheln von Parța . . . . . 351—358
- VIORICA CRIȘAN, Așezările dacice din estul Transilvaniei în
contextul schimburilor comerciale și a circulației
monetare (secolele III a. Ch. — I. p. Ch.) . . . . . 359—382
(*The Dacian settlements from the East of Transilvania. The trading
exchanges and monetary circulation between 3rd century B.C. — 1st
century A.D.*) . . . . . 378—379
- SORIN COCIȘ, Ateliere de bronzieri din Dacia romană . . . . . 383—391
(*Ateliers de bronziers dans la Dacie romaine*) . . . . . 387—388
- ISTVÁN DÉNES — ISTVÁN FERENCZI, Investigarea unei
porțiuni de *limes* din estul Daciei intracarpătice (între
valea Homorodului Mic și defileul Oitului de la Tușnad) . . . . . 393—400
(*L'investigation d'une portion de limes dans l'Est de la Dacie romaine
intracarpatique (entre la Vallée du Homorodul Mic et le défilé de
l'Oit à Tușnad)*) 400
- CRISTIAN GĂZDAC, Bronzuri romane de la Gherla . . . . . 401—430
(*Roman bronzes from Gherla*) . . . . . 416—417
- IOAN MITROFAN — SORIN COCIȘ, Fibulele romane de la
Micăsasa . . . . . 431—450
(*Les fibules romaines de Micăsasa*) 438
- MATHILDA TAKÁCS — SORIN COCIȘ — AUREL RUSTOIU,
Fibule din colecțiile Muzeului Orășenesc din Aiud* . . . . . 451—461
(*Les fibules provenu et des collections du Musée de la ville de Aiud*) 456

ANA CĂȚINAȘ, Céramique romaine dans les collections de Turda	463—471
NICOLAE-MARCEL SIMINA, Contribuții la cunoscerea feudalismului timpuriu pe teritoriul comunei Vințu de Jos (jud. Alba)	473—489
(<i>Beiträge zur Kenntnis des frühen Feudalismus auf dem Gebiet der Gemeinde Vințu de Jos, Kreis Alba</i>)	479
FRANCISC PAP — MIHAI BLĂJAN, Tezaurul monetar de la Bărbant, jud. Alba (sec. XI—XII)	489—496
(<i>Le trésor monétaire de Bărbant, dép. de Alba (11e—12e siècles)</i>)	496

RAPOARTE DE SAPĂTURI

DIANA RUSU, Analiza materialului faunistic provenit din așezările Starčevo-Criș de la Gura Baciului. Campania 1994	499—506
(<i>The analysis of the bone material from the Starčevo-Criș settlement of Gura Baciului. The campaign of 1994</i>)	505
GHEORGHE LAZAROVICI — ZOIA MAXIM — CRINA LAZO — MIHAI MEȘTER, Șantierul arheologic Iclod. Campania 1994	507—535
(<i>Le chantier archéologique de Iclod. La campagne de 1994</i>)	525—527
GHEORGHE LAZAROVICI — MIHAI MEȘTER — LIDIA DASCĂLU, Cheile Turzii 1994. Raport de cercetare arheologică și etnoarheologică	537—574
(<i>Cheile Turzii 1994. Rapport de recherche archéologique et ethnoarchéologique</i>)	559—562
NICOLAE VLASSA — ZOIA MAXIM — GHEORGHE LAZAROVICI, Descoperiri arheologice la Bernadea (partea I-a)	575—588
(<i>Découvertes archéologiques à Bernadea. I-ère partie</i>)	584—585
SORIN M. PETRESCU, Așezarea din epoca bronzului de la Ciuta (com. Obreja, jud. Caraș-Severin)	589—617
(<i>Die bronzezeitliche Siedlung v.n Ciuta (Gem. Obreja, Kreis Caraș-Severin)</i>)	595
DORIN ALICU — SORIN COCIȘ — ISTVÁN FERENCZI — ADELA PAKI — CONSTANTIN ILIEȘ, Cercetări arheologice la Cluj-Napoca. Villa rustica din Valea Chintăului. Campania 1988	619—633
(<i>Fouilles archéologiques à Cluj-Napoca. Villa rustica de la Vallée de Chintău. La campagne de 1988</i>)	624
SORIN COCIȘ — VALENTIN VOIȘIAN — ADELA PAKI — MIHAI ROTEA, Raport preliminar privind cercetările arheologice din strada Victor Deleu în Cluj-Napoca. I. Campaniile 1992—1994	635—652
(<i>Rapport préliminaire concernant les fouilles archéologiques de Cluj-Napoca, rue Victor Deleu. I. Les campagnes de 1992 à 1994</i>)	640—641

IOAN MITROFAN, Cercetări arheologice în aşezarea romană de la Micăsasa Campania 1994.	653—664
(<i>Recherches archéologiques dans l'établissement romain de Micăsasa. La campagne de 1994</i>)	656
DORIN ALICU — VICTOR POPA — EMILIAN BOTA, Cercetări arheologice la Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Campania 1994	665—719
(<i>Archaeological researches in Ulpia Traiana Sarmizegetusa. The campaign of 1994</i>)	682—683

NOTE ŞI DISCUŢII

ZOIA MĂXIM, Aşezarea neolitică de la Vişoara (jud. Cluj)	723—727
(<i>Le site néolithique de Vişoara (départ. de Cluj)</i>)	725
GEZA FERENCZI — ISTVÁN FERENCZI, Aşezarea întărită din epoca bronzului de la Dealu (jud. Harghita)	729—739
(<i>L'établissement fortifié de l'Âge du bronze de Dealu (départ. de Harghita)</i>)	734
MIHAI MEŞTER, Tumuli şi necropole tumulare de pe cursul inferior al Someşului Mic	741—749
(<i>Tumulus et nécropoles tumulaires sur le cours inférieur de la rivière Someşul Mic</i>)	744
ZOIA MĂXIM — VIORICA CRIŞAN, Materiale arheologice din judeţul Harghita în Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei (I)	751—759
(<i>Archäologische Materialien aus dem Kreis Harghita im Geschichtsmuseum Siebenbürgens (I)</i>)	758—759
CORIOLAN OPREANU, Aplica ornamentală a unei căşti de gladiator de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa	761—766
(<i>The ornamental fitting of a gladiator helmet from Ulpia Traiana Sarmizegetusa</i>)	764
DUMITRU PROTASE, Une pièce paléochrétienne daco-romaine découverte à Pălatca et le problème du christianisme chez les gots de Transylvanie	767—774
ADRIAN BEJAN, Dovezi privind prelucrarea metalelor la Remetea Mare (jud. Timiş) în secolele VIII—X	775—783
(<i>Preuves attestant l'usinage des métaux à Remetea Mare (départ. de Timiş) aux 8e—10e siècles</i>)	780
ŞORIN COCIŞ — VALENTIN VOIŞIAN, Notiţe arheologice clujene (I)	785—788
(<i>Notes archéologiques de Cluj (I)</i>)	786

MUZEOGRAFIE

ANA CĂTINAŞ, Activitatea arheologică a lui Ioan Ţigăra	791—795
(<i>L'activité archéologique de Ioan Ţigăra</i>)	794—795
CONSTANTIN POP, Muzece şi monumente britanice. Impresii de călătorie	797—824
(<i>Musées et monuments de Grande Bretagne. Impressions de voyage</i>)	824

BIBLIOGRAFII

- SORIN COCIȘ — ADELA PAKI, Bibliografia Daciei romane (V)* 1981—1989 . . . . . 827—857
(La bibliographie de la Dacie romaine (V). 1981—1989)

RECENZII

- DIETHARDT KNOPP, Die römische Inschriften Dakiens in Siebenbürgischen Unteralt-Zibinbecken und ihr geschichtlicher Hintergrund, Bonn, 1993, serie Habelts Dissertationsdrücke; Reihe Altegeschichte, Heft 35, 365 p. + 7 planșe + 11 hărți (Nicolae Gudea) . . . . . 861—867
- DORIN ALICU — SORIN COCIȘ — CONSTANTIN ILIEȘ — ALINA SOROCEANU, Small finds from Ulpia Traiana Sarmizegetusa. I., Sarmizegetusa monograph 4, Colecția „Bibliotheca Musei Napocensis”, IX, Cluj-Napoca, 1994, (Constantin Pop) . . . . . 869—870
- DORIN ALICU, Opațele romane. Die römische Lampen. Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Colecția „Bibliotheca Musei Napocensis”, VII, Editura „Museion”, București, 1994 (Constantin Pop) 871
- ANDREEA FABER, Das römische Auxiliarkastell und der vicus von Regensburg — Kumpfmühl, München, 1996, I: Text 616 p. + 243 ilustrații; II: 30 anexe constant în planșe duble. Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte, Band-49 (Nicolae Gudea) . . . . . 873—875

CRONICĂ

- × × × Membrii onorifici ai Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei: John Nandriș; Hans Bögli . . . . . 879—897
(Ehrenmitglieder des Nationalmuseums Siebenbürgens — John Nandriș; Hans Bögli)
- CONSTANTIN POP, Cronica activităților secțiilor de arheologie ale Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (1994) . . . . . 899—908
(Tätigkeit der Abteilungen Archäologie des Nationalmuseums für Geschichte Siebenbürgens (1994))
- × × × Linii directe pentru sistemul de publicare în revista „Acta Musei Napocensis” . . . . . 909—910
(Richtlinien und Abkürzungsverzeichnisse für Veröffentlichungen der „Acta Musei Napocensis”)

Prescurtări bibliografice

- (Abbréviations bibliographiques. Abkürzungen)* . . . . . 911—917

SIMPOZION INTERNATIONAL

(IN MEMORIAM NICOLAO VLASSA)

**„NEOLITHIC PAINTED POTTERY FROM THE SOUTH-EAST
EUROPE AND ITS LINKS WITH ANATOLIA“**

(Cluj-Napoca, 29 septembrie — 1 octombrie 1994)